

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра ентомології, інтегрованого захисту та карантину рослин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декаан факультету
захисту рослин, біотехнологій та екології
Юлія КОЛОМІЄЦЬ
« 01 » червня 2023 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри ентомології,
інтегрованого захисту та карантину рослин
Протокол № 14 від «19» квітня 2023 р.
Завідувач кафедри
 Микола ДОЛЯ

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОПП другого (магістерського) рівня
202 Захист і карантин рослин
Гарант ОП
 Оксана СИКАЛО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІТОСАНІТАРНЕ ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Спеціальність 202 Захист і карантин рослин
Факультет: захисту рослин, біотехнологій та екології
Код кафедри: 06.02
Розробник кандидат с.- г. наук, доцент Сикало О.О.,
доктор с.-г.наук, проф. Доля М.М.

Київ – 2023

Опис навчальної дисципліни
ФІТОСАНІТАРНЕ ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Галузь знань	20 «Аграрні науки та продовольство» (шифр і назва)	
Спеціальність	202 Захист і карантин рослин	
Освітньо-професійна програма	Карантин рослин	
Освітньо-кваліфікаційний рівень	<u>Магістр</u>	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	нормативна	
Загальна кількість годин	<u>120</u>	
Кількість кредитів ECTS	<u>4</u>	
Кількість змістових модулів	<u>4</u>	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)		
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	1	
Семестр	2	
Лекційні заняття	30 год.	
Практичні, семінарські заняття		
Лабораторні заняття	30 год.	
Самостійна робота	60 год.	
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –	<u>4 год.</u> <u>5 год.</u>	

1. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

З розширенням торгових відносин України з багатьма країнами світу, неповною інформацією фітосанітарного стану деяких із них і децентралізацією ввезення підкарантинних вантажів у країну зростає небезпека ввезення карантинних та інших небезпечних шкідників, хвороб рослин та бур'янів. Це стало поштовхом для розвитку міжнародного співробітництва із зарубіжними країнами, з якими донедавна не було навіть дипломатичних відносин.

Важливою ланкою співробітництва з метою вирішення питань у галузі карантину рослин та регулювання торгових відносин із зарубіжними країнами є укладання двосторонніх міжурядових та міжвідомчих угод, створення організацій із захисту та карантину рослин, проведення сумісних досліджень і програм щодо окремих видів карантинних шкідливих організмів.

Основним завданням дисципліни є вивчення правових норм та правил, на яких будується робота служби карантину та захисту рослин. Оволодіння основними положеннями закону України «Про карантин рослин» та інших законодавчих актів.

В ході вивчення цього курсу студенти повинні засвоїти основний механізм експортно-імпортних операцій з підкарантинною продукцією та причини її затримки у випадках невиконання відповідних вимог.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: • Закон України «Про карантин рослин», «Положення про Державну ветеринарну та фітосанітарну службу України» та інші законодавчі документи.

• методики здійснення державного контролю за діяльністю розсадників, державних сортодільниць, оранжерей і теплиць, діяльність яких пов'язана з обігом рослин, насіння і садивного матеріалу;

• методики організації й проведення систематичних обстежень земель сільськогосподарського призначення і земель лісового фонду, пунктів карантину рослин та прилеглої до них території, місць обігу рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання;

• методики проведення спеціальних досліджень спільно з вітчизняними організаціями з карантину і захисту рослин та інших країн щодо оцінки відповідності (невідповідності) об'єктів регулювання фітосанітарним правилам;

вміти: • використовувати знання і уміння під час проведення інспектування рослин, що ростуть на землях сільськогосподарського призначення, у розсадниках, садах, лісах, відкритому ґрунті, теплицях та в інших місцях, включаючи місця для зберігання, переробки і транспортні засоби для переміщення об'єктів регулювання;

• використовувати професійні спеціалізовані знання та уміння під час запровадження відповідно до законодавства термінових заходів для локалізації та ліквідації карантинних організмів та запобігання їх поширенню;

- виявляти і застосовувати термінові заходи для локалізації та/або ліквідації карантинних організмів з урахуванням фітосанітарного стану, екологічної ситуації і економічної доцільності;
- використовувати спеціалізовані знання під час здійснення координації моніторингу, виявлення та ідентифікації регульованих шкідливих організмів в Україні;
- розробляти проекти нормативно-правових актів у сфері карантину рослин; вести обліки бази даних та інформувати громадськість та зацікавлених партнерів про виявлення, наявність, поширення, локалізацію та за необхідності ліквідацію регульованих шкідливих організмів;
- поширювати інформацію у сфері карантину рослин серед населення щодо поширення та ідентифікації відповідних карантинних організмів;
- використовувати знання і уміння під час проведення інспектування рослин, що ростуть на землях сільськогосподарського призначення, у розсадниках, садах, лісах, відкритому ґрунті, теплицях та в інших місцях, включаючи місця для зберігання, переробки і транспортні засоби для переміщення об'єктів регулювання;
- використовувати професійні спеціалізовані знання та уміння під час запровадження відповідно до законодавства термінових заходів для локалізації та ліквідації карантинних організмів та запобігання їх поширенню;
- виявляти і застосовувати термінові заходи для локалізації та/або ліквідації карантинних організмів з урахуванням фітосанітарного стану, екологічної ситуації і економічної доцільності;
- розробляти новітні фітосанітарні заходи та застосовувати їх до об'єктів регулювання (продукції рослинного походження).

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК02. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК03. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК04. Здатність розробляти та управляти проєктами.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 01. Здійснювати патентний пошук, захищати інтелектуальну власність, уникати порушень інтелектуальної власності інших осіб.

ПРН 08. Планувати та управляти науково-дослідними, науково-технічними та/або виробничими проєктами із захисту та карантину рослин і дотичних міждисциплінарних питань, базуючись на усвідомленні сучасних тенденцій розвитку науки, техніки та суспільства.

ПРН 12. Володіти інноваційними підходами та принципами при проведенні аналізу фітосанітарного ризику, досліджень із карантинними організмами, ідентифікації видового складу шкідливих організмів для груп товарів;

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

Значення міжнародних організацій з карантину та захисту рослин у запобіганні поширення карантинних організмів.

Історія розвитку міжнародних організацій з карантину та захисту рослин, їх завдання та функції. Міжнародні організації з карантину рослин в різних регіонах світу: Африка, Азія, Центральна, Південна і Північна Америка, Австралія та Океанія, Європа.

Тема 1. Міжнародні конвенції у галузі захисту та карантину рослин ФАО, ВТО.

Історія укладення угод, їх мета і завдання, сфера використання. Вимоги щодо імпорتنних вантажів, вирішення суперечок. Територіальне використання.

Тема 2. Європейська і Середземноморська організації захисту рослин (ЄОЗР).

Статут, завдання і функції ЄОЗР. Структура організації. Правила роботи членів організації. Обов'язки урядів країн-членів ЄОЗР.

Тема 3. Законодавство України у галузі карантину рослин.

Закон України “Про карантин рослин”. Статут державної служби з карантину рослин. Правила зовнішнього карантину. Державні стандарти (ДСТУ).

Тема 4. Законодавство внутрішнього карантину рослин.

Правила внутрішнього карантину рослин. Фітосанітарні вимоги до експорту-імпорту підкарантинної продукції (зерна, зернопродуктів, саджанців, бульб, цибулин, лісоматеріалів, деревини та виробів з неї).

Тема 5. Переліки шкідників, хвороб рослин і бур'янів, які мають карантинне значення для країн світу.

Вимоги до карантинних переліків, які мають значення для інших держав. Умови введення карантинних організмів у “Переліки...” та їх специфіка для країн Європейсько-середземноморського регіону.

Тема 6. Фітосанітарні правила країн-членів ЄОЗР.

Міжнародні стандарти. Умови ввезення та вивезення підкарантинної продукції в різних країнах. Вимоги до заборони імпорту та експорту підкарантинних матеріалів. Спеціальні вимоги до транзиту та реекспорту. Поняття “карантинний дозвіл на імпорт”, “фітосанітарний сертифікат”.

Тема 7. Міжнародні положення про проведення експертизи підкарантинних матеріалів та знезараження підкарантинної продукції.

Порядок проведення експертизи підкарантинних матеріалів, відбір зразків, їх аналіз, оформлення документації. Рекомендації щодо застосування використання засобів знезараження рослинної продукції. Порядок проведення знезараження, техніка безпеки при роботі з препаратами та охорона навколишнього середовища.

3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Переліки карантинних шкідливих організмів та фітосанітарні вимоги країн-членів ЄОЗР: Великобританії, Німеччини, Бельгії, Нідерландів, Данії, Австрії, Швейцарії, Швеції, Фінляндії, Норвегії, Литви, Латвії, Естонії, Польщі, Румунії, Угорщини, Чехії, Словаччини.	2
2	Переліки карантинних шкідливих організмів та фітосанітарні вимоги країн-членів ЄОЗР середземноморського регіону: Франції, Італії, Іспанії, Португалії, Туреччини, Ізраїлю, Болгарії, Югославії, Албанії, Греції.	2
3	Переліки карантинних шкідливих організмів та фітосанітарні вимоги країн Південно-Східної та Південної Азії	2
4	Переліки карантинних шкідливих організмів та фітосанітарні вимоги країн: Північної та Південної Америки	2
5	Переліки карантинних шкідливих організмів та фітосанітарні вимоги країн Африки	2
6	Переліки карантинних шкідливих організмів та фітосанітарні вимоги країн: Казахстану, Середньої Азії.	2
7	Міжнародні рекомендації щодо застосування використання засобів знезараження рослинної продукції.	2

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Угоди в галузі карантину та захисту рослин між урядами України та країн ЄС; обґрунтування фітосанітарних вимог щодо підкарантинної продукції і умови введення карантинних шкідливих організмів до карантинних переліків	5

2	Угоди в галузі карантину та захисту рослин між урядами України та країн Азії; обґрунтування фітосанітарних вимог щодо підкарантинної продукції і умови введення карантинних шкідливих організмів до карантинних переліків	5
3	Угоди в галузі карантину та захисту рослин між урядами України та країн Північної Америки; обґрунтування фітосанітарних вимог щодо підкарантинної продукції і умови введення карантинних шкідливих організмів до карантинних переліків	5
4	Угоди в галузі карантину та захисту рослин між урядами України та країн Південної Америки; обґрунтування фітосанітарних вимог щодо підкарантинної продукції і умови введення карантинних шкідливих організмів до карантинних переліків	5
5	Угоди в галузі карантину та захисту рослин між урядами України та країн Африки; обґрунтування фітосанітарних вимог щодо підкарантинної продукції і умови введення карантинних шкідливих організмів до карантинних переліків	5

7. Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС Магістр	Кафедра <u>Ентомології,</u> <u>інтегрованого захисту</u> <u>та карантину рослин</u>	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № ____ з дисципліни Фітосанітарне право та міжнародне співробітництво	Затверджую Зав. кафедри (підпис) Доля М.М. «__» _____ 2023 р.
Спеціальність <u>Захист і карантин рослин</u>	2023-2024 навч. рік		
ОПП Захист рослин			

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

(максимальна оцінка 10 балів)

Питання 1. Перерахуйте нецільові організми, для яких має бути проведена повна екологічна експертиза при реєстрації інсектицидів.

Питання 2. При проведенні екологічної експертизи, для розрахунку витрат, яка буде:

1. Кратною нормі витрат
2. Рівною рекомендованій кількості обробок препаратом
3. Максимальну норму витрат за максимально рекомендованих кількостей обробок
4. Мінімальну норму витрат за максимально рекомендованих кількостей обробок
5. Середню величину між максимально та мінімально рекомендованою нормою витрат

Питання 3. Зазначте нецільові організми водного навколишнього середовища, для яких обов'язковим є надання звітів для екологічної експертизи.

Питання 4. Застосування фітосанітарних заходів в межах і навколо зараженої шкідливими організмами зони для запобігання їхньому розповсюдженню називається _____.

Питання 5. Збільшення географічного поширення шкідливого організму всередині зони називається _____.

Питання 6. Перерахуйте основні принципи, на яких ґрунтується фітосанітарне законодавство;

Питання 7. Зазначте для яких нецільових організмів має бути документально показана безпечність добрива при його реєстрації:

Питання 8. Зазначте причину, коли необхідне застосування фітосанітарного заходу.

Питання 9. Назвіть параметри, якими характеризується вільна зона.

Питання 10. Наведіть приклади фітосанітарних заходів

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ЗАВДАННЯ

Питання 11. Опишіть фітосанітарні вимоги країн Східної Азії

Питання № 12. Законодавче регулювання між Україною та країнами ЄС в галузі фітосанітарії

8. Методи навчання.

Успіх навчання загалом залежить від внутрішньої активності студентів, від характеру їхньої діяльності, то саме характер діяльності, ступінь самостійності та творчості мають бути важливими критеріями у виборі методу.

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення. Такий метод якнайширше застосовують для передавання значного масиву інформації. Його можна використовувати для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

Метод проблемного викладення. Використовуючи будь-які джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Студенти стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Частково-пошуковий, або евристичний метод. Його суть - в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над програмами (зокрема й комп'ютерними) та з навчальними посібниками. Такий метод, один з різновидів якого є евристична бесіда, - перевірений спосіб активізації мислення, спонукання до пізнання.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в

дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

8. Форми контролю

Оцінювання здійснюється відповідно до ПОЛОЖЕННЯ про екзамени та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, затверджене Вченою радою НУБіП України « 26 » квітня 2023 р. протокол № 10

Таблиця співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Контроль знань і умінь студентів (поточний і підсумковий) з дисципліни здійснюють згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Він складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 70 балів, і рейтингу з атестації (екзамену) – 30 балів.

Критерії оцінки рівня знань на лабораторних, семінарських та практичних заняттях.

На лабораторних заняттях кожен студент з кожної теми виконує індивідуальні завдання.

Рівень знань оцінюється:

«**відмінно**» – студент дає вичерпні, обгрунтовані, теоретично і практично вірні відповіді не менш ніж на 90% запитань, рішення задач та лабораторні вправи вірні, демонструє знання підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформляє завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу;

«**добре**» – коли студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу;

«**задовільно**» – коли студент дає правильну відповідь не менше ніж на 60% питань, або на всі запитання дає недостатньо обгрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача. При цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність;

«**незадовільно з можливістю повторного складання**» – коли студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі запитання дає

необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки. Має неповний конспект лекцій.

Підсумкова (загальна оцінка) курсу навчальної дисципліни. Є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєності теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання лабораторних досліджень. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістовні модулі. Остаточна оцінка

рівня знань складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 70 балів, і рейтингу з атестації (екзамену) – 30 балів.

9. Навчально-методичне забезпечення

1. Електронний навчальний курс «Фітосанітарне право та міжнародне співробітництво». Режим доступу [https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=3675].
2. Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів з курсу «Фітосанітарне право та міжнародне співробітництво».
3. Сикало О.О., Чернега Т.О., Дащенко А.В. Нормативні документи, що використовуються при викладанні дисциплін спеціальності «Захист і карантин рослин». – 2016. -346с.

10.Рекомендовані джерела інформації

Глосарій фітосанітарних термінів, Додаток № 1: Керівництво за інтерпретацією і застосуванням концепції офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами, 2001 .ФАО, Рим .

- 2.МСФЗ № 1. Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин і застосування фітосанітарних заходів у міжнародній торгівлі, 2006. ФАО, Рим.
3. МСФЗ № 2: Структура аналізу фітосанітарного ризику, 2007. ФАО, Рим.
4. МСФЗ № 3: Вказівки щодо експорту, перевантаження, імпорту та вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, 2005. ФАО, Рим.
5. МСФЗ № 4: Вимоги щодо встановлення вільних зон, 1996. ФАО, Рим
6. МСФЗ № 5: Глосарій фітосанітарних термінів, 2007.ФАО, Рим .
7. МСФЗ № 6: Вказівки щодо нагляду, 1997 .ФАО, Рим .
8. МСФЗ № 7: Система сертифікації на експорт,1997 .ФАО, Рим .
9. МСФЗ № 8: Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1998 .ФАО, Рим .
10. МСФЗ № 9: Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, 1998. ФАО, Рим.
11. МСФЗ № 10: Вимоги до встановлення вільних місць ділянок виробництва, 1999. ФАО, Рим.
12. МСФЗ № 11: Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, в тому числі аналіз ризику для навколишнього середовища та ризику, що завдається живими модифікованими організмами, 2004 .ФАО, Рим. Стандарт 34 559

13. МСФЗ № 12: Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001 .ФАО, Рим .
14. МСФЗ № 13: Керівництво щодо нотифікації про невідповідність та екстрені дії, 2001. ФАО, Рим.
15. МСФЗ № 14: Використання інтегрованих заходів у системному підході щодо управління фітосанітарним ризиком, 2002. ФАО, Рим.
16. МСФЗ № 15: Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу в між-народній торгівлі, 2002 .ФАО, Рим .
17. МСФЗ № 16: Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування, 2002. ФАО, Рим.
18. МСФЗ № 17: Повідомлення про шкідливі організми, 2002. ФАО, Рим.
19. МСФЗ № 18: Вказівки щодо використання опромінення в якості фітосанітарного заходу, 2003. ФАО, Рим .
20. МСФЗ № 19: Вказівки щодо переліків регульованих шкідливих організмів, 2003.ФАО, Рим.
21. МСФЗ № 20: Вказівки щодо фітосанітарної регламентації імпорту, 2004. ФАО, Рим.
22. МСФЗ № 21: Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів, 2004.ФАО, Рим.
23. МСФЗ № 22: Вимоги до встановлення зон низької чисельності шкідливих організмів, 2005.ФАО, Рим.
24. МСФЗ № 23: Вказівки щодо огляду, 2005. ФАО, Рим.
25. МСФЗ № 24: Вказівки з встановлення та визнання еквівалентності фітосанітарних заходів, 2005 .ФАО, Рим.
26. МСФЗ № 25: Транзитні вантажі, 2006 .ФАО, Рим.
27. МСФЗ № 26: Встановлення вільних від плодових мух (*Tephritidae*) зон, 2006. ФАО, Рим.
28. МСФЗ № 27: Діагностичні протоколи для регульованих шкідливих організмів, 2006. ФАО, Рим.
29. МСФЗ № 28: Фітосанітарна обробка від регульованих шкідливих організмів, 2007. ФАО, Рим.
30. МСФЗ № 29: Визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму, 2007.ФАО, Рим.
30. МСФЗ № 30: Встановлення зон з низькою чисельністю плодових мух (*Tephritidae*), 2008. ФАО, Рим.
31. МСФЗ № 31: Методики відбору зразків від вантажів, 2008. ФАО, Рим.
32. МСФЗ № 32: Класифікація товарів відповідно до фітосанітарного ризику, який вони представляють, 2009 .ФАО, Рим.
33. МСФЗ № 33: Вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження і мінібульби картоплі (*Solanum spp.*), призначені для міжнародної торгівлі, 2010. ФАО, Рим.
34. МСФЗ № 34: Створення і експлуатація станцій карантину рослин після ввезення, 2010. ФАО, Рим.

Оглядові ресурси:

1. Європейська організація з карантину і захисту рослин (ЄОКЗР)
– Режим доступу: https://www.eppo.int/RESOURCES/eppo_standards
2. Режим доступу: – Режим доступу: <https://www.eppo.int/index>
3. ФАО – Режим доступу: <https://www.ippc.int/ru/publications/76/>;
4. Сайт Держпродспоживслужби України – Режим доступу: <https://dpss.gov.ua/>
5. Фітосанітарія, контроль у сфері насінництва та розсадництва [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dpss.gov.ua/fitosanitariya-kontrol-u-sferi-nasinnictva-ta-rozsadnictva>
6. Міністерство аграрної політики та продовольства
– Режим доступу: <https://minagro.gov.ua/ua>
7. Міністерство захисту довкілля та навколишнього середовища
– Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/>
8. Державний реєстр пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні [Електронний ресурс]
– Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/content/derzhavniy-reestr-pesticidiv-i-agrohimikativ-dozvolenih-do-vikoristannya-v-ukraini-dopovnennya-z-01012017-zgidno-vimog-postanovi-kabinetu-ministriv-ukraini-vid-21112007--1328.html>
9. ПЕРЕЛІК регульованих шкідливих організмів [Електронний ресурс]
– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0879-19#Text>
10. ПОРЯДОК офіційного встановлення та/або підтримання статусу місця виробництва або виробничої ділянки, вільних від регульованих шкідливих організмів, позбавлення такого статусу, його поновлення та інші умови офіційного встановлення місця виробництва або виробничої ділянки [Електронний ресурс]
– Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/RE36152.html
11. Діагностичні протоколи
– Режим доступу: https://www.eppo.int/RESOURCES/eppo_standards/pm7_diagnosics
12. Стандарти з аналізу фітосанітарного ризику
– Режим доступу: https://www.eppo.int/ACTIVITIES/plant_quarantine/pra_activities